

DAMIR AVDAGIĆ (b. 1987, Banja Luka, BA) lives and works in Oslo. Avdagić is a graduate of the University of California, Los Angeles (MFA, 2016) and the Royal Danish Academy of Fine Arts, Copenhagen (MFA, 2014). Recent solo exhibitions include *Projekti u dijalogu – Prosjekter i dialog* at Nordnorsk Kunstnersenter, Svolvær (2023), *Repriza/Uzvracanje (Reprise/Response)* at 18th Street Art Center, Santa Monica, CA (2020) and *To prosjekter i samtale* at Oppland Kunstsenter, Lillehammer (2020). His work has been shown in group exhibitions at CAC Gallery, Irvine, CA (2024) GAMEC, Bergamo, IT (2023) Whitechapel Gallery, London, UK (2023) Changwon Sculpture Biennial, Changwon, KOR (2022), KRAK – Center for Contemporary Culture, Bihac, BA (2021), Kunsthall Charlottenborg, Copenhagen, DK (2019) and Kristiansand Kunsthall, Kristiansand, NO (2018).

The exhibition text is written by Live Drønen.

PUBLIC PROGRAMME

In conjunction with the exhibition, a screening of two previous films by Damir Avdagić will be presented at and in collaboration with Kunstnerens Hus Kino in Oslo, followed by a conversation between Avdagić and UKS' Interim Artistic Director Live Drønen, on Tuesday 19 March, 6–8pm.

N
B
K
Norske
Billedkunstnere

 Fond for
lyd og bilde

NORSK
FOTOGRAFISK
FOND

 Oslo

 KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

UNGE
KUNSTNERES
SAMFUND

YOUNG
ARTISTS'
SOCIETY

Keyzers gate 1, 0165 Oslo

EN

DAMIR AVDAGIĆ

PRIJENOS
(OVERFØRING)

10 February – 7 April 2024

A woman's voice can be heard beneath that of a younger person – quiet yet sharp, as if mumbling in the background in a recognisably different language. Rather than the words composed after one another, what is immediately identified is a certain materiality of the voice – its tone, pressure, rhythm – subtly bestowing a sense of importance upon the speaking subject. On the screen, the mentioned younger person is seen seated in a generic office chair. She speaks loudly in Norwegian, concentrating on the task of translating and conveying the native monologue of the woman, her mother. It is an act of *transmission* that, through the filmic medium, captures the resultant surfacing of the unconscious.

Circling the events of the Yugoslav Wars, Oslo-based artist Damir Avdagić's practice is concerned with the act of bearing witness. Through artistic interrogation, he meticulously delves into how these historic events – central to his own family history – spread both vertically and horizontally. He does so by engaging with members of its diaspora. At UKS, the new, large-scale exhibition *Prijenos (Overføring)* takes the form of a sculptural installation framing a documented performance.¹ Through lengthy conversations with mothers Azra, Nermina and Slavica, who all came to Norway with small children during the early 1990s, the artist has composed dense monologues and personal testimonies from before, during and after the wars, forming the new work's script. Inside a sound-isolated box, specifically built for the UKS space, these have been performed and recorded by the mothers in their native BCS (Bosnian, Croatian, Serbian). Concurrently, on the adjacent stage setup, their (now adult) children, Arma, Kenan and Maja, have performed simultaneous translations into Norwegian. In the exhibition space at UKS, this film set remains, and the happenings it hosted are displayed through speakers and a large screen.

"I put Kenan to sleep", says Kenan, performing a part where his mother speaks of an incident while on vacation in Croatia in 1991; Kenan was six months old, when a nearby warehouse was bombed.² With delicate sensitivity to the gesturing, the most miniscule of facial expressions, and the effects of the voice – produced in the dissonance of the subject speaking of himself through the mother's voice, memories and language – Avdagić captures and edits the reading, together with a film crew. The material presented on the screen switches from full-body – revealing gesturing hands, and feet going from still to moving, sometimes trembling – to torso and close-ups of the face. The minimal, stripped-down aesthetics of the set indicate that the artist's laser-focus is on the subjects: representatives whose recollection of their original homeland and its dissolution is limited, but whose parents' identities and roots are firmly situated there. Surrounded by the film and its soundtrack – the mother's voice lower than the child, hovering behind, as is the nature of parenting – what stands out is the negative space around and impacted by the narrative testimonies. As such, Avdagić's act stands in relation to that of an archaeologist, carving out something that is not the words themselves, but their surroundings: the silence, coughing, umming and aahing, flickering gaze, shifting gleam of the eyes and strength of the voice. Just like the circle of the 'O' encompasses the void within, the artist sets up a space to hold and extract the knowledge and trickling-down effects of generational transmission residing in the unconscious.

Israeli psychoanalyst and artist Bracha L. Ettinger has referred to a common task of both artists and therapists as that of 'witnessing the witnesses', and to art as a way to witness and

become aware of the effects of events experienced by others.³ Building on a series of previous works including inter-generational reading and responding with members of the Yugoslav diaspora, *Prijenos (Overføring)* functions as a continuation and repetition on a psychoanalytic level – repetition as a means of working through and as a space for change to reside. In the exhibition space, we are deliberately made aware of the staged backdrop of what we are witnessing on the screen and hearing through the speakers. The studio is left set up, reminiscent of a film set waiting for the crew to return for another day of filming. A repetition of events in different times thus exist simultaneously: the visible technical apparatus of the film attest to the readings that have taken place; the performers hold the narratives in their own lived experiences as well as within what they have inherited from older generations. Upon entering the room in the present, audience members become witnesses. In Ettinger's work on creating a non-phallogocentric framework of psychoanalysis, she has developed the term 'matrixial' to encompass how we are all tied to other humans from conception – first, our mother.⁴ Incorporating this within witnessing, she pleads for an expansion of how we understand this act, to include not only seeing or hearing but affect and other senses, formulated as 'wit(h)nessing'.⁵ In Avdagić's exhibition, such an understanding seems to be underscored by the installation. The sound-isolating box in metal and plywood has a highly sculptural presence that creates an awareness of our own bodies in space which allows us to physically exist with and in the place of the now absent participants. Inevitably, our 'wit(h)nessing' prompts an understanding of how history is embedded within past, present and future. How do we, individually and collectively, move on now that we have seen this, heard this, felt this?

The children's translations of their mothers' monologues testify to the violent rupture of being 'translated' from an original geography, language, culture, social and political history into another. Specifically, from the now non-existent Yugoslavia – in the final monologue, Maja says proudly in Slavica's words 'I am Yugoslav, and that is what I intend to remain!'⁶ – to Norway. Thus, *Prijenos (Overføring)* linguistically exists within and between these two nations and represents how, at the core of Avdagić's practice, there is an open-ended process of interpreting and re-interpreting with and for the Yugoslav diaspora. By zooming in on the conflicts in the former Yugoslavia, the artist discloses both its uniqueness and components shared with other, equally brutal events. The Brechtian effects of exposing the staged format in which these topics are addressed, opens up an ongoing interrogation of the human condition as also expressed in other wounds of the world. As such, the insistence upon understanding, deeply, how memory, trauma, and political and cultural histories are inherited appears gravely relevant – and while revolving around inhumane violence, is a fundamentally human effort. What seems to be at stake is the entanglement of freedom and responsibility, and Avdagić persistently highlights how evading the latter makes the former impossible.

3 Bracha L. Ettinger, "'The World Is Gone, I Must Carry You': Daring the Shock of EMUN (Trust) – On the Transjective Subreal in Art and Psychoanalysis", public lecture, IPAC Centar, Singidunum University, Serbia, 23 August 2014; and Brad Evans, 'To Feel the World's Pain and Its Beauty', *Los Angeles Review of Books*, 27 February 2017.

4 Ettinger first started developing the term 'matrixial' in the 1980s, and has gathered writing on these themes in *The Matrixial Gaze* (1995) and *The Matrixial Borderspace* (2005), as well as 'Wit(h)nessing Trauma and the Matrixial Gaze: From Phantasm to Trauma, from Phallic Structure to Matrixial Sphere', *Parallax*, vol.7, no.4, 2001, and 'Weaving a Woman Artist with-in the Matrixial Encounter-Event', *Theory, Culture & Society*, vol.20, no.1, February 2004.

5 Ettinger 2001.

6 Translated from the Norwegian 'Jeg er jugoslav, og det er det jeg har tenkt å forbli'.

1 *Prijenos (Overføring)* translates as 'Transmission' in Bosnian and Norwegian, respectively.

2 Translated from the Norwegian 'Jeg la Kenan til å sove'.

DAMIR AVDAGIĆ (f. 1987, Banja Luka, BA) bor og arbeider i Oslo. Avdagić er utdannet fra University of California, Los Angeles (MFA, 2016) og Det Kongelige Danske Kunstakademi, København (MFA, 2014). Nylige separatutstillinger og visninger inkluderer *Projekti u dijalogu – Prosjekter i dialog* ved Nordnorsk Kunstnersenter, Svolve (2023), *Repriza/ Uzvracanje (Reprise/Response)* på 18th Street Art Center, Santa Monica, California (2020) og *To prosjekter i samtale* på Oppland Kunstsenter, Lillehammer (2020). Verkene hans er blitt vist i gruppeutstillinger ved CAC Gallery, Irvine, CA (2024), GAMeC, Bergamo, IT (2023), Whitechapel Gallery, London, UK (2023), Changwon Sculpture Biennial, Changwon, KOR (2022), KRAK – Center for Contemporary Culture, Bihać, BA (2021), Kunsthall Charlottenborg, København, DK (2019) og Kristiansand Kunsthall, Kristiansand, NO (2018).

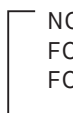
Utstillingsteksten er skrevet av Live Drønen.

OFFENTLIG PROGRAM

I forbindelse med utstillingen til Damir Avdagić på UKS vil det holdes en visning av to av hans tidligere filmer på, og i samarbeid med, Kunstneres Hus Kino i Oslo, etterfulgt av en samtale mellom Avdagić og Live Drønen, fungerende kunstnerisk leder på UKS, tirsdag 19. mars, kl. 18.00 – 20.00.

N Norske
B Billedkunstnere
K

 **Fond for
lyd og bilde**

 **NORSK
FOTOGRAFISK
FOND**

 Oslo

 KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

UNGE YOUNG
KUNSTNERES ARTISTS'
SAMFUND SOCIETY

Keyzers gate 1, 0165 Oslo

NO

DAMIR AVDAGIĆ

PRIJENOS (OVERFØRING)

10. februar – 7. april 2024

En kvinnes stemme kan høres under en annen, tydelig yngre stemme. Det er som om hun mumler noe i bakgrunnen på et annet språk – stille, men skarpt. Heller enn betydningen av ordene som er komponert etter hverandre, er det stemmens materialitet – dens tone, trykk og rytme – som står ut. Lydsporet skaper en fornemmelse av at det talende subjektet prater om noe viktig. På den store skjermen i rommet kan man se den nevnte yngre personen sitte i en generisk kontorstol. Hun snakker høyt, på norsk, tydelig konsentrert på oppgaven sin: å oversette monologen tilhørende kvinnen, hennes mor. Det skjer en *overføring*, og det ubevisste som kommer til overflaten i prosessen fanges gjennom filmmediet.

Det å avlegge vitnesbyrd er en handling som står sentralt i praksisen til den Oslo-baserte kunstneren Damir Avdagić, hvis tematikk kretser rundt begivenheter knyttet til Jugoslaviakrigene. Gjennom kunstneriske undersøkelser dykker han grundig ned i hvordan disse historiske hendelsene – som er sentrale i hans egen familiehistorie – sprer seg både vertikalt og horisontalt. For å få til dette samarbeider han med medlemmer av den jugoslaviske diasporaen. Avdagićs utstilling på UKS, *Prijenos (Overføring)*, er en skulpturell installasjon som rammer inn en dokumentert performance. Gjennom lange samtaler med mødrene Azra, Nermina og Slavica, som alle kom til Norge med små barn tidlig på 1990-tallet, har kunstneren komponert tettpakkede monologer og vitnesbyrd fra tiden før, under og etter krigene. Disse utgjør verkets manus, og har blitt framført av mødrene på deres morsmål (BKS – bosnisk, kroatisk, serbisk) og tatt opp i en lydisolert boks, spesifikt bygget for UKS' utstillingsrom. Samtidig har deres (nå voksne) barn, Arma, Kenan og Maja, framført simultanoversettelser av monologene til norsk, filmet på en scene ved siden av. I utstillingsrommet på UKS har kunstneren latt filmsettet bli stående, og presenterer innspillingene av barnas oversettelser på en stor skjerm.

«Jeg la Kenan til å sove», sier Kenan, idet han fremfører en del av monologen hvor hans mor forteller om den gangen familien var på ferie i Kroatia i 1991 og et varehus i nærheten ble bombet. Kenan var seks måneder gammel. I samarbeid med et filmteam fanger og redigerer Avdagić dissonansen som oppstår idet subjektet snakker om seg selv gjennom mors stemme, minner og språk – med en delikat følsomhet for det som oppstår av bevegelser, små endringer i ansiktsuttrykk og variasjoner i stemmen. Filmen som presenteres på skjermen skifter utsnitt fra helfigur bilder – som avslører gestikulerende hender og føtter som veksler mellom å være stille og å bevege seg – til overkroppsbilder og nærbilder av ansiktet. Selve filmsettet har en minimalistisk og nedstrippet estetikk, som indikerer at Avdagić har laserfokus på filmens subjekter. Sammen representerer disse en generasjon hvis minner fra sine originale hjemland og dets oppløsning er begrenset, men hvis foreldres identiteter og røtter er solid plassert der. På lydsporet er morens stemme lavere enn barnets – svevende i bakgrunnen, slik foreldres stemmer ofte er. Når vi som publikummere står i utstillingen, omringet av stemmene og filmen, er det det negative rommet som er rundt og påvirket av de narrative vitnesbyrdene som skiller seg ut. Avdagićs handlinger står slik i relasjon til en arkeolog. Han graver ut noe som ikke er ordene i seg selv, men deres omgivelser: stillheten, hosting, ehming og ahing, flakkende blikk, skiftende glimt i øyet og styrke i stemmen. Slik sirkelen til en 'O' omkranser tomrommet inni formen, setter kunstneren opp et rom for å holde og utvinne ubevisst kunnskap og effekter som generasjonsoverføring bærer med seg.

Den israelske psykoanalytikeren Bracha L. Ettinger har pekt på at en felles oppgave for kunstnere og terapeuter er å «være vitner for vitnene», og at kunst kan tilby en måte å bevitne

og bli oppmerksom på effektene av noe andre har opplevd.¹ *Prijenos (Overføring)* bygger på en rekke tidligere arbeider av Avdagić, hvor medlemmer av den jugoslaviske diasporaen engasjeres i intergenerasjonell lesning og respondering. Verket fungerer slik som en fortsettelse og gjentakelse på et psykoanalytisk nivå – der repetisjon er et middel for bearbeidelse og for å skape et rom hvor endring kan oppstå. I utstillingen blir vi oppmerksom på det iscenesatte bakteppet til det vi bevitner på skjermen og hører gjennom høyttalerne. Filmsettet er etterlatt som det var under innspilling, som om det venter på at teamet skal komme tilbake for enda en dag med filming. Slik eksisterer en repetisjon av de samme hendelsene i ulike tider samtidig: tilstedeværelsen av filmens tekniske apparat vitner om lesningene som har funnet sted; deltakerne er beholdere av narrativene som leses opp gjennom egen levd erfaring, så vel som det de har arvet fra eldre generasjoner. Når vi som publikum entrer rommet i nåtid, blir vi vitner. Tilbake til Ettinger: I hennes arbeid med å skape et ikke-fallosentrisk rammeverk for psykoanalyse har hun utviklet begrepet 'the matrixial' for å forklare hvordan vi alle er knyttet til andre mennesker fra unnfangelsen av – først, vår mor.² Ved å inkorporere dette i handlingen å vitne, ønsker hun at vi utvider begrepet til å inkludere ikke bare det å se og høre, men affekter og andre følelser, som hun formulerer som: 'wit(h)nessing' (å vitne sammen med).³ I Avdagićs utstilling framstår en slik forståelse, som understrekes av installasjonen. Den lydisolerte boksen i metall og kryssfinér har en utpreget skulpturell tilstedeværelse, som gjør oss bevisst på våre egne kropper i rommet, og tillater oss å fysisk eksistere sammen med, og i stedet for, de nå fraværende deltakerne. Ved å vitne sammen med vitnene kan vi få en forståelse av hvordan historien er innebygd i fortid, nåtid og framtid. Hvordan kan vi, individuelt og kollektivt, gå videre nå som vi har sett dette, hørt dette, følt dette?

Barnas oversettelser av sine mødres monologer vitner om brutaliteten i det å bli «oversatt» fra én geografisk kontekst, dens språk, kultur, sosiale og politiske historie, til en annen. Her spesifikt fra det nå ikke-eksisterende Jugoslavia – i den aller siste monologen sier Maja stolt i Slavicas ord «Jeg er jugoslav, og det er det jeg har tenkt å forbli» – til Norge. *Prijenos (Overføring)* eksisterer lingvistisk i og mellom disse nasjonene, og representerer slik en kjerne i Avdagićs praksis: å skape en åpen prosess for tolkning og gjentolkning av hendelser med og for den jugoslaviske diasporaen. Ved å zoomer inn på konfliktene i det tidligere Jugoslavia avslører kunstneren både det unike ved disse, og komponenter som de deler med andre, like brutale begivenheter. Ved å, på Brechtiansk vis, avsløre det iscenesatte formatet temaene tas opp i, kan vi tenke oss at også andre av verdens åpne sår her kan være gjenstand for pågående undersøkelse. Avdagićs insistering på å forstå, dyptgående, hvordan minner, traumer, politiske og kulturelle historier nedarves er slik urovekkende relevant. Samtidig som den dreier seg om umenneskelig vold, er det en grunnleggende menneskelig innsats. Det som ser ut til å stå på spill er sammenfiltringen av frihet og ansvar, og Avdagić fremhever hvordan unndragelse av sistnevnte gjør det første umulig.

1 Bracha L. Ettinger, "'The World Is Gone, I Must Carry You': Daring the Shock of EMUN (Trust) – On the Transjective Subreal in Art and Psychoanalysis', offentlig forelesning, IPAC Centar, Singidunum University, Serbia, 23. august 2014; og Brad Evans, 'To Feel the World's Pain and Its Beauty', Los Angeles Review of Books, 27. februar 2017.

2 Ettinger utviklet først begrepet på 1980-tallet og har samlet arbeid rundt disse temaene i *The Matrixial Gaze (1995)* og *The Matrixial Borderspace (2005)*, samt 'Wit(h)nessing Trauma and the Matrixial Gaze: From Phantasm to Trauma, from Phallic Structure to Matrixial Sphere', *Parallax*, vol.7, no.4, 2001, og 'Weaving a Woman Artist with-in the Matrixial Encounter-Event', *Theory, Culture & Society*, vol.20, no.1, February 2004.

3 Ettinger 2001.

DAMIR AVDAGIĆ (r. 1987, Banja Luka, BA) živi i radi u Oslu. Avdagić je diplomirao na Univerzitetu u Kaliforniji, Los Angeles (MFA, 2016.) i na Kraljevskoj danskoj akademiji likovnih umjetnosti, Kopenhagen (MFA, 2014.).

Nedavne samostalne izložbe uključuju *Projekti u dialogu – Prosjekter i dialog* u Nordnorsk Kunstnersenter, Svolve, NO (2023), *Repriza/Uzvracanje (Reprise/Response)* u 18th Street Art Centre, Santa Monica, CA (2020) i *To prosjekter i samtale* u Oppland Kunstsenter, Lillehammer (2020).

Njegov rad je prikazan na izložbama u CAC Gallery, Irvine, CA (2024) GAMeC, Bergamo, ITALY (2023) Whitechapel Gallery, London, UK (2023) Changwon skulpturna biennala, Changwon, KOR (2022) KRAK – Centar za savremenu Kulturu, Bihać, BA (2021), Kunsthall Charlottenborg, Kopenhagen, DK (2019) i Kristiansand Kunsthall, Kristiansand, NO (2018).

Tekst izložbe je napisala Live Drønen.

JAVNI PROGRAM

Uz izložbu će biti predstavljena projekcija dva prethodna filma Damira Avdagića u suradnji s Kunsternes Hus Kinom u Oslu. Nakon projekcije će Avdagić biti u razgovoru s privremenom umjetničkom direktoricom UKS-a Live Drønen. Javni program će se održavati u utorak, 19.3. 18–20 sati.

N
B
K
Norske
Billedkunstnere

 Fond for
lyd og bilde

NORSK
FOTOGRAFISK
FOND

 Oslo

 KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

UNGE YOUNG
KUNSTNERES ARTISTS'
SAMFUND SOCIETY

Keyzers gate 1, 0165 Oslo

BA

C K

DAMIR AVDAGIĆ

PRIJENOS
(OVERFØRING)

10. februar – 7. april 2024.
godine

Može se čuti glas žene u pozadini onoga od mlađe osobe – tih, ali ipak oštar, kao da mrmlja u pozadini na prepoznatljivo drugačijem jeziku. Umjesto riječi koje se komponuju jedna za drugom, ono što se odmah identifikuje jeste određena materijalnost glasa – njegov ton, pritisak, ritam – suptilno dodjeljujući osjećaj važnosti subjektu koji govori. Na ekranu, vidi se pomenuta mlađa osoba kako sjedi u generičkoj kancelarijskoj stolici. Ona glasno govori na norveškom, koncentrišući se na zadatak preveđenja i prenošenja monologa žene na meternjem jeziku, njene majke. To je čin *prijenosa* koji, kroz filmski medij, hvata rezultirajuće pojavljivanje nesvjesnog.

Kroz opseg događaja iz jugoslovenskih ratova, praksa umjetnika Damira Avdagića iz Osla bavi se činom svjedočenja. Kroz umjetničko ispitivanje, on pedantno ulazi u to kako se ovi historijski događaji – ključni za njegovu vlastitu porodičnu prošlost – šire i vertikalno i horizontalno. On to čini kroz uključivanje sa članovima njene dijaspore. U UKS-u, nova, velika izložba *Prijenos (Overføring)*¹ poprima oblik skulpturalne instalacije koja uokviruje dokumentovani performans. Kroz duge razgovore sa majkama Azrom, Nerminom i Slavicom, koje su sve došle u Norvešku sa malom djecom početkom 1990-ih, umjetnik je komponovao guste monologe i lična svjedočanstva prije, tokom i nakon ratova, formirajući skriptu novog djela. Unutar zvučno izolovane kutije, namjenski napravljene za prostor UKS-a, isti su izvedeni i snimljeni od strane tih majki na njihovom meternjem bhs jeziku (bosanskom, hrvatskom, srpskom). Istovremeno, na pridruženoj scenskoj postavci, njihova (sada već odrasla) djeca, Arma, Kenan i Maja, izveli su simultane prijevode na norveški jezik. U izložbenom prostoru UKS-a, ovaj filmski set ostaje, a dešavanja koja su sadržana u njemu, prikazuju se preko zvučnika i velikog ekrana.

„Uspavala sam Kenana,” kaže Kenan, izvodeći dio u kojem njegova majka govori o incidentu dok su bili na odmoru u Hrvatskoj 1991. godine; Kenan je imao 6 mjeseci, kada je bombardovano obližnje skladište.² S delikatnom osjetljivošću na gestikulaciju, najsitnije izraze lica i efekte glasa – nastalih u disonansi subjekta koji govori o sebi kroz majčin glas, sjećanja i jezik – Avdagić snima i uređuje čitanje zajedno sa filmskom ekipom. Prikazani materijal na ekranu prebacuje se sa cijelog tijela – otkrivajući gestikulirajuće ruke, te stopala koja prelaze od mirnih do pokretnih, ponekad drhtavih – na torzo i krupne planove lica. Minimalna, ogoljena estetika seta ukazuje na to da je laserska fokusiranost umjetnika usmjerena na subjekte: predstavnike čije je prisjećanje na njihovu izvornu domovinu i njen raspad ograničeno, ali čiji su identiteti i korijeni roditelja tu čvrsto smješteni. Okružen filmom i njegovom zvučnom podlogom – majčin glas je niži od djetetovog, lebdeći iza, kakva je i priroda roditeljstva – ono što se ističe jeste negativni prostor okolo i pod uticajem je narativnih svjedočanstava. Kao takav, Avdagićev čin je odnosan naspram onoga od arheologa, koji iskopava nešto što nisu same riječi, već njihovo okruženje: tišina, kašalj, dvoumljenje i odhukivanje (*engl. umming and aahing*), treperući pogled, promjenjivi sjaj očiju i jačina glasa. Baš kao što krug ‘O’ obuhvata unutrašnju prazninu, umjetnik postavlja prostor za držanje i izvlačenje znanja i efekata proticanja generacijskog prijenosa koji je smješten u nesvjesnom.

1 Prevedeno sa norveškog ‘Jeg la Kenan til å sove’.

2 Bracha L. Ettinger, “‘The World Is Gone, I Must Carry You’: Daring the Shock of EMUN (Trust) – On the Transjective Subreal in Art and Psychoanalysis”, javno predavanje, IPAC Centar, Singidunum Universitet, Srbija, 23. Avgust 2014; i Brad Evans, ‘To Feel the World’s Pain and Its Beauty’, Los Angeles Review of Books, 27. Februar 2017.

Izraelska psihoanalitičarka i umjetnica, Bracha L. Ettinger, opisala je zajednički zadatak i umjetnika i terapeuta kao ‘svjedočenje svjedocima’, a umjetnost kao prolaz prema svjedočenju događaja koje su drugi doživjeli. Nadovezujući se na niz prethodnih radova koji uključuju međugeneracijsko čitanje i razgovaranje sa pripadnicima jugoslovenske dijaspore, *Prijenos (Overføring)* funkcioniše kao nastavak i ponavljanje na psihoanalitičkom nivou – ponavljanje kao sredstvo prevazilaženja te kao prostora za promjenu boravljenja. U izložbenom prostoru, namjerno se činimo svjesnim scenske kulise onoga čemu svjedočimo na ekranu i šta slušamo kroz zvučnike. Studio je postavljen i ostavljen, podsjećajući na filmski set koji čeka da se ekipa vrati na još jedan dan snimanja. Ponavljanje događaja u različitim vremenima, prema tome, postoji simultano: vidljivi tehnički apparatus filma svjedoči o čitanjima koja su se dogodila; izvođači drže narative u njihovim vlastitim proživljenim iskustvima, kao i unutar onoga što su naslijedili od starijih generacija. Ulaskom u prostoriju u sadašnjosti, članovi publike postaju svjedoci. Vraćajući se na Ettinger, u njenom radu na stvaranju nefalocentričnog okvira psihoanalize, razvila je termin ‘matriksalni’ (*engl. matrixial*) kako bi obuhvatila to da smo svi mi vezani za druga ljudska bića od začeca – prvo, našu majku.³ Uključujući ovo u svjedočenje, ona se zalaže za proširenje načina na koji razumijemo ovaj čin, da se uključi ne samo gledanje ili slušanje, već i afekt i druga čula, formulisano kao ‘(po)svjedočavanje’ (*engl. wit(h)nessing*).⁴ U Avdagićevoj izložbi, takvo shvaćanje kao da je podcrtano instalacijom. Zvučno izolovana kutija od metala i šperploče ima izrazito skulpturalnu prisutnost koja stvara svijest o našim vlastitim tijelima u prostoru što nam omogućava da fizički postojimo sa i na mjestu sada odsutnih učesnika. Neizbježno, naše ‘(po)svjedočavanje’ potiče razumijevanje toga kako je historija ugrađena u prošlost, sadašnjost i budućnost. Kako da mi, pojedinačno i kolektivno, nastavimo dalje sada kada smo ovo vidjeli, čuli, osjetili ovo?

Dječiji prijevodi monologa njihovih majki svjedoče o nasilnoj perforaciji ‘prevođenja’ iz izvorne geografije, jezika, kulture, društvene i političke historije, do druge. Konkretno, iz sada nepostojeće Jugoslavije – u završnom monologu, Maja ponosno kaže riječima Slavice „Ja sam Jugoslovenka, i to namjeravam i ostati”⁵ – do Norveške. Dakle, *Prijenos (Overføring)* lingvistički postoji unutar i između ove dvije nacije te predstavlja kako, u srži Avdagićeve prakse, postoji otvoreni proces interpretacije i reinterpretacije sa i za jugoslovensku dijasporu. Osvrćući se poblize na sukobe u bivšoj Jugoslaviji, umjetnik otkriva kako njenu unikatnost, tako i komponente uz udio sa drugim, jednako brutalnim događajima. Brehtovski efekti prikazivanja scenskog oblika u kojem su ove teme adresirane, otvara kontinuirano ispitivanje ljudskog stanja koje je također izraženo i u drugim ranama svijeta. Kao takvo, insistiranje na dubokom razumijevanju načina na koji se nasljeđuju sjećanje, trauma, te političke i kulturne historije, čini se izuzetno relevantnim – i dok se vrti oko nehumanog nasilja, kao temeljnog ljudskog napora. Čini se da je u pitanju preplitanje slobode i odgovornosti, a Avdagić uporno naglašava kako izbjegavanje ovoga zadnjega čini nemogućim ovo prethodno.

3 Ettinger je prvi put razvila pojam 1980-ih i sakupila je radove koji obuhvaćaju ovu temu u knjigama *The Matrixial Gaze* (1995), *The Matrixial Borderspace* (2005) i ‘Wit(h)nessing Trauma and the Matrixial Gaze: From Phantasm to Trauma, from Phallic Structure to Matrixial Sphere’, *Parallax*, vol.7, no.4, 2001, i ‘Weaving a Woman Artist with-in the Matrixial Encounter-Event’, *Theory, Culture & Society*, vol.20, no.1, Februar 2004.

4 Ettinger 2001.

5 Prevedeno sa norveškog ‘Jeg er jugoslav og det er det jeg har tenkt å forbli’.